

ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖZÜNDEN SOSYAL BİLGİLER* SOCIAL STUDIES THROUGH THE EYES OF PRE-SERVICE TEACHERS

Ahmet Çopur¹, Yıldız Sözeri², Hakan Önal³

ÖZ: Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler hakkındaki görüş, deneyim ve aidiyetlerini incelemek için yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması temelinde yürütülen araştırmanın verileri, 2023- 2024 eğitim öğretim yılında, sosyal bilgiler öğretmenliği eğitimi gören sekiz öğretmen adayı ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda öğretmen adaylarının, sosyal bilgiler alanına aidiyetlerinin yüksek olduğu, toplumda sosyal bilgiler alanının yeterince değer görmediği ve mesleğe başlama konusunda kaygı duydukları şeklinde bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle; sosyal bilgiler eğitiminin önemini ve gerekliliğini açıklayan çalışmaların, ilgili eğitim sırasında öğretmen adaylarına sunulması, sosyal bilgiler öğretmeni yetiştiren kurumların kontenjanlarının ihtiyaç ve atama sonuçlarına göre belirlenmesi ve eğitim fakültelerinde adayların kaygılarını azaltacak çalışma ve etkinliklere yer verilmesi yönünde öneriler getirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Aidiyet, öğretmen adayı, sosyal bilgiler.

ABSTRACT: This study was conducted to examine the opinions, experiences and belongings of pre-service social studies teachers about social studies. The data of the research, which was carried out on the basis of a case study, one of the qualitative research methods, were obtained from interviews with eight teacher candidates who were studying social studies teaching in the 2023-2024 academic year. The data collected through a semi-structured interview form were analyzed by content analysis method. As a result of the analysis, it was found that the teacher candidates had a high sense of belonging to the field of social studies, that the field of social studies was not valued enough in the society and that they were worried about starting the profession. Based on the results of the research; Suggestions have been made to present the studies explaining the importance and necessity of social studies education to the teacher candidates during the relevant training, to determine the quotas of the institutions that train social studies teachers according to the needs and appointment results, and to include studies and activities that will reduce the anxiety of the candidates in the faculties of education.

Keywords: Belonging, social studies, teacher candidate.

Bu makaleye atıf vermek için:

Çopur, A. Sözeri, Y. ve Önal, H. (2024). Öğretmen adaylarının gözünden sosyal bilgiler, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(Özel Sayı), 266-275.

Cite this article as:

Çopur, A. Sözeri, Y. & Önal, H. (2024). Social studies through the eyes of pre-service teachers. *Trakya Journal of Education*, 14(Special Issue), 266-275.

*Bu makale, 12. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda (USBES) sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, Sosyal Bilgiler Aidiyeti." adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Necayibey Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Balıkesir/Türkiye e-mail: ahmetcopur@balikesir.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3837-7260.

² YL Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi Necayibey Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Balıkesir/Türkiye, e-mail: yildizsozeri@gmail.com, ORCID: 0009-0004-6867-2556.

³ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi/Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Balıkesir/Türkiye, e-mail: onal@balikesir.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8434-9880>.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

There are studies in the literature on various benefits regarding the attitudes and superstructures of social studies teacher candidates towards the field and profession. (Yaylak, 2019) In the study examining the attitudes of social studies teacher candidates towards the teaching profession, it was determined that the gender variable had no effect on the teaching profession. In another study in the literature; It can be said that the attitudes of social studies teacher candidates towards the teaching profession were positive and their positive attitudes were high (Dönmez and Uslu, 2013). In another study reaching similar results, all results (2021) indicated that social studies teacher candidates' socialization effects were the most effective among the reasons for choosing teaching as a career, followed by internal career superstructure, social benefit superstructure (working with children and increasing social equality), reserve career and perception of competence. One of the most up-to-date studies on this subject, Akhan and Mert (2021), stated that despite their concerns about their professional lives, some of the departments they selectively chose and parts of which progressed with big dreams also developed and reached in an inclusive manner. In this context, a qualitative study was conducted to include the views, experiences and expectations of social studies teacher candidates regarding the field of social studies and the profession. From this point of view, the aim of the study; It was determined as examining the opinions, experiences and belonging of social studies teacher candidates about social studies. The problem statement of the research is what are the views of pre-service teachers on the field of social studies? and an answer to this question was sought in the study.

Method

This research was conducted with a case study from qualitative research methods. The companies of the research are eight teacher candidates who are practicing teachers at Balıkesir University Necatibey Faculty of Education in the 2023-2024 academic year. The semi-structured interview form used as the data collection tool consists of 12 questions covering different heights. The data obtained from the research is developed with the content analysis method.

Findings

As a result of the analysis of the research data; It has been determined that almost all of the participants have a high social studies belonging and identify with social studies, feel that they belong to the department, and make sense of social studies as an important course. In addition, as a result of social studies training; academic development, pedagogical competence, communication skills, research skills, the majority of the participants had difficulties in appointing teachers in the department, they had financial concerns in terms of getting a job and they had future concerns, they agreed that the social image of social studies is an "unimportant subject that is not valued" and that the reasons for choosing the teaching profession were "internal factors" (liking, enjoying, being interested, suitability for character) and "external factors" (environment, economic power, score criteria, desire not to graduate, a good department...).

Discussion and Conclusion

In this study, which examined the belonging of social studies teacher candidates to social studies and their thoughts about social studies, it was determined that the participants had a high sense of belonging to social studies. It is thought that the basis of the participants' belonging is their interest in the field and positive experiences in the higher education process. When the studies conducted on this subject are examined, it can be stated that similar results are reached. For example, Akhan and Mert (2021), in their study examining the views of senior teacher candidates on social studies, concluded that the participants preferred social studies because they loved it despite their concerns about their professional life. The fact that the participants preferred the field despite their concerns can be evaluated as indicating that their sense of belonging is high. In this respect, it can be stated that the results are consistent with the results of the research. In addition, the fact that teacher candidates found the field important despite their ambivalence and developed a positive attitude towards the field largely coincides with previous studies (Akhan, 2015; Akhan and Mert, 2021).

In the study, the factors affecting the participants' choice of the teaching profession were; It has been determined that internal (liking, enjoying, attracting attention, suitability for character) and external (environment, economic power, score criterion, desire not to graduate) come to the fore. It can be said that this result supports previous studies. For example, Tünkler (2021) reached the conclusion that teacher candidates' value perceptions regarding the profession are intrinsic value-oriented and that socialization, internal career and social benefit come to the fore in the reasons why social studies teacher candidates prefer teaching as a career profession.

In the research, evidence was reached that SS teacher candidates think that the social image of social studies is negative and that it is seen as an unimportant course that is not valued. When we look at the studies conducted on this subject, similar results are encountered. For example, Akhan and Mert (2021) reached the conclusion that SS teacher candidates hope that the importance of the SS course is understood and given the necessary value, although they think that the field is approached with prejudice and that the field is not taken seriously and therefore is not given the necessary value.

GİRİŞ

Bir kişi meslek seçiminde doğru ve isabetli bir karar verdiğinde, o meslekte daha başarılı olabilir. Bunun için kişinin önce ne istediğini belirlemesi ve mevcut meslek seçeneklerinin isteklerine uygun olup olmadığını değerlendirmesi önemlidir. Bu süreçte, her bir seçeneğin sunduğu imkanlar dikkate alınmalıdır (Bindak, 2005; Pesen & Oda Kudu, 2005). Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, mesleki davranışlarını belirlerken aynı zamanda onların mesleği anlamlandırma biçimini de yansıtır. Olumlu tutum, öğretmenlik mesleğini icra edecek bireylerin mesleki rol ve sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirebilmelerini sağlayan önemli faktörlerden biridir (Dönmez & Uslu, 2013). Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilik yıllarındaki öğrenme yaşantıları, kendi meslek anlayışlarının temelini oluşturur. Bu yaşantıların mesleğe karşı olumlu davranışlar kazandıracak şekilde planlanması gerekir. Öğretmen adaylarının araştıran, yaratıcı düşünen ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktaran öğretmen olmaları için mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetişmeleri oldukça önemlidir. Olumlu tutum geliştiren öğretmenler öğrencileri daha kolay güdülerler, onlara içten ve samimi davranırlar. Öğretmenler, katı kuralcı olmaktan ziyade esnek ve anlayışlı bir yaklaşım benimseyerek öğrencilerle daha sağlıklı ve verimli ilişkiler kurarlar (Çeliköz & Çetin, 2004; Başçiftçi, Yanpınar & Ergül, 2012). Zira eğitim sisteminin başarısını etkileyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Eğitim sistemi çağın gereklerine göre şekillenirken öğretmenlerin görevleri de değişimden payını alarak, öğretici konumundan öğrenciye yol gösteren ya da öğrenmeye rehberlik eden konumuna geçmiştir. “Nitelikli eğitim, nitelikli öğretmen demektir” anlayışından yola çıkılarak öğretmen yetiştiren fakültelerdeki programlar bu doğrultuda düzenlenmiştir (Akhan, 2015).

Öğretmen coşkusu, öğretim sürecine eşlik eden olumlu duygusal deneyimlerin bir yansımasıdır. Bu coşku, öğrencilerin ilgisini çekmek ve öğrenme motivasyonlarını artırmak amacıyla öğretmenin ders esnasında gösterdiği eğlence, heyecan gibi duygularla kendini gösterir. Öğretmen coşkusu hem sözlü hem de sözlü olmayan davranışlar aracılığıyla ifade edilir (Keller, Hoy, Goetz & Frenzel, 2016). Meslek hakkında olumlu tutuma sahip öğretmenlerin, öğrenci ve okul başarısı/verimliliği açısından önemi oldukça fazladır. Bu bağlamda öğretimde etkililiğin sağlanması ve öğrenci motivasyonunun artırılması için gerekli temel şartlardan biri de öğretmenin mesleğini coşku içerisinde yapması olarak görülebilir. Bu nedenle öğretmen veya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları konusunda literatürde birçok çalışma yapılmıştır (Aydın & Özer, 2021; Başçiftçi, Yanpınar & Ergül (2012); Dikmen, Tuncer & Şimşek, 2018; Çakmak, Taşkiran & Arıkan, 2021; Doğan, Baloğlu Uğurlu, 2017; Karatekin, Merey & Keçe, 2015; Yanpınar & Ergül, 2012). Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olması dikkate değer bir durumdur.

Ayrıca sosyal bilgiler (SB) öğretmen adaylarının alana ve mesleğe yönelik görüşleri ve tutumları konusunda çeşitli değişkenler üzerinden yapılmış çalışmalara da literatürde rastlanılmaktadır. Yaylak (2019), SB öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği çalışmada, cinsiyet değişkeninin öğretmenlik mesleği üzerinde etkisi olmadığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada ise; SB öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu ve tutum düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dönmez & Uslu, 2013). Benzer sonuçlara ulaşan başka bir çalışmada Tünkler (2021), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kariyer olarak öğretmenliği tercih etme nedenlerinin başında sosyalleşme isteğinin yer aldığını ifade etmektedir. Öğretmen adayları için, çocukların hayatlarında olumlu değişiklikler meydana getirerek topluma faydalı bireyler yetiştirme fırsatını değerlidir. Sosyalleşme ihtiyacının yanı sıra, öğretmen adayları için içsel kariyer değerleri de büyük bir önem taşır. Kendi yeteneklerini ve bilgi birikimlerini öğrencilerle paylaşma arzusu, bu mesleği seçmelerinde etkili bir faktördür. Ayrıca, sosyal yarar değerleri de öğretmenliği cazip kılar. Çocuklarla çalışarak onların gelişimine katkıda bulunmak ve sosyal eşitliği artırmak, adayların bu mesleği tercih etmelerinde belirleyici rol oynar. Reçepoğlu ve İbret (2019) öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik isteklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Baloğlu Uğurlu ve Doğan (2016), SB öğretmen ve öğretmen adaylarının alana karşı yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yine benzer sonuçlara ulaşan bir çalışmada da SB ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu ve tutum düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (Terzi & Tezci,

2007). Bu konuda en güncel çalışmalardan birini gerçekleştiren Akhan ve Mert (2021), SB öğretmen adaylarının, meslek hayatlarına yönelik kaygılarına rağmen, bölümü severek seçtikleri, bölüme büyük hayallerle geldikleri fakat çevrenin bölüme önem vermediği gibi bulgulara ulaşmıştır. Bu bağlamda, SB öğretmen adaylarının SB alanı ve mesleğe yönelik görüş, deneyim ve beklentilerini içeren nitel bir çalışma yapılması anlamlı bulunmuştur. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler hakkındaki görüş, deneyim ve aidiyetlerini incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırmanın problem cümlesi, *öğretmen adaylarının sosyal bilgiler alanına yönelik görüşleri nasıldır?* Şeklinde belirlenmiş olup, çalışmada bu soruya yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasının kullanılması tercih edilmiştir. Durum çalışması, araştırmacının belirli bir zaman dilimi içinde sınırlandırılmış bir veya birden fazla olguyu derinlemesine incelediği bir yaklaşımdır. Bu inceleme, gözlemler, görüşmeler, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar gibi çeşitli veri toplama araçlarını kullanarak gerçekleştirilir. Araştırmacı, bu yöntemle incelenen durumları ve duruma bağlı temaları detaylı bir şekilde tanımlar ve analiz eder (Creswell, 2007; Terzi & Erdoğan, 2007). Stake (1995), durum çalışmasının bir metodoloji değil bir seçim, yani sınırlandırılmış zaman ve mekân içerisinde seçilen durumlar olduğunu belirtmiştir. Araştırmalarda, bütüncül ve derinlemesine inceleme gerektiğinde, durum çalışmasının güvenilir bir yol gösterici olabileceği ve karışık konuların anlaşılması ve keşfedilmesine olanak tanıdığı söylenebilir (Merriam, 1998). Araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ve olayı nasıl ve niçin sorularıyla derinlemesine inceleyen araştırmalar da durum çalışmaları içerisinde (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bir durum çalışmasının iyi bir betimleme içermesi, durum analizinde önemlidir. Bu betimleme hem içsel hem de dışsal durum çalışmasında kullanılır. Ayrıca araştırmacı her durumu betimlemek için tema ve konuları belli durumlara göre gruplayabilir. Bulgular bölümü hem durumu betimleyecek hem de tema ve konuları içerecektir (Creswell, 2013). Bu çalışmada öğretmen adaylarının sosyal bilgiler hakkındaki görüşlerini deneyimlerini ve aidiyetlerini incelemek planlandığından, durum çalışması yöntemi uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu/ Evren- Örneklem

Araştırmanın evreni 2023-2024 eğitim öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarıdır. Araştırmanın örneklemini ise aynı fakültede, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda 1., 2., 3. ve 4. Sınıfta eğitim gören öğretmen adaylarından 8 kişidir. Amaçlı örneklem yoluyla belirlenen katılımcı bilgileri Tablo 1'de vermiştir.

Tablo 1.

Katılımcı bilgileri

Katılımcı	Anabilim Dalı	Cinsiyet	Sınıf	Yaş
K1	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kadın	1. Sınıf	18
K2	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Erkek	1.Sınıf	18
K3	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Erkek	2.Sınıf	23
K4	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kadın	2.Sınıf	20
K5	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kadın	3.Sınıf	21
K6	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kadın	3.Sınıf	22
K7	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Erkek	4.Sınıf	23
K8	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kadın	4.sınıf	23

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu; SB'yi tercih nedeni, SB eğitimi deneyimi ve beklentiler, SB aidiyeti ile SB'nin toplumsal imajı olmak üzere dört boyuttaki 12 sorudan oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama formunun geliştirilme aşaması yarı yapılandırılmış 15 aday sorunun yazımı ile başlamıştır. Hazırlanan sorular, bir ölçme değerlendirme ve bir SB eğitimi uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri önerileri dorultusunda; soru sayısı 12'ye düşürülmüş, "Bu bölüme yerleştikten sonra beklentileriniz karşılık buldu mu?" sorusu *evet* veya *hayır* şeklinde kısa cevaba yönlendirdiği için soru "Bu bölüme yerleştikten sonra beklentileriniz ne ölçüde karşılık buldu?" şeklinde değiştirilmiştir. Önerilen düzeltmeler doğrultusunda son hali verilen taslak form kullanılarak iki öğretmen adayı ile pilot çalışma yapılmış ve forma nihai hali verilmiştir.

Bu çalışmada yayın etiği ilkeleri gözetilmiş olup, gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; (Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu), (28.12.2023), (2023/10) sayılı belge alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, içerik analizi yöntemi ile anlamlandırılmaya çalışılmıştır. İçerik analizi, “Sosyal gerçekliği araştıran nesnel, sistematik, tündengelimine dayalı okuma aracı olarak önceden belirlenen ölçütlere göre kavramlardan, metinlerden, sözlü veya yazılı materyallerden anlamlar çıkarmayı amaçlayan metodolojik araç ve teknikler bütünüdür. Planlama aşamasında zayıf olarak görülse bile uygulamada etkili ve ilginç sonuçlar vermektedir. Niceli nitele dönüştürebilmeyi, yazılı metinden hareketle yazılı olmayan mesajlara ulaşabilmeyi sağlayan çok işlevli ve giderek gelişen bir tekniktir” (Tavşancıl & Arslan, 2001). İçerik analizinin güvenilirliği büyük oranda kodlama sürecine bağlıdır. Bu nedenle belirsiz kategorilerle oluşturulan kodlamalar güvenilirliği yıpratmaktadır. İçerik çözümlemesinde geçerliliği hedefler ve araçlar arasındaki ahenk belirlemektedir. Bu nedenle çözümleme sırasında metinde geçen mesajlar saptırılmadan amaca ulaşmaya çalışılmalıdır (Bilgin, 2006). Bu çalışmada da literatürden yararlanılarak (1) verilerin kodlanması, (2) kod, kategori ve temaların bulunması, (3) kod, kategori ve temaların düzenlenmesi ile (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Eysenbach & Köhler, 2002; Miles & Huberman, 1994) sıralamasına göre süreç yürütülmüştür.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucu; aidiyet, anlamlandırma, kazanım, gelecek kaygısı, imaj, nitelik ve tercih sebebi olmak üzere yedi tema elde edilmiştir. Elde edilen tema, kategori ve kodlarla ilgili bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.
Görüşme verilerinin analizi

TEMA	ALT TEMA	KOD	Kişi
Aidiyet	Özdeşim kurma	Alanı sevme, ilgi duyma, eğitim-öğretim yaşantısı (hoca, uygulamalar), öğrencileri sevme	K1, K2, K5, K6, K7,
		Hazır hissetmemek, hayali olmamak, iyi öğretmen olma konusunda kaygı,	K3, K4, K6
		Kendimi geliştirmek istiyorum.	K8
Anlamlandırma	Sosyal bilgilerin doğası, kendini gerçekleştirme	Değerlerle donanımlı birey yetiştirme	K4, K5, K8
		Akademik araştırma becerisi kazanma, öğrenme heyecanı, kültür öğrenme	K2, K7, K3
		Vicdanlı vatansever, değerlerine önem veren öğrenci yetiştirmek	K8, K5, K4
Kazanım	Akademik	Akademik gelişim, pedagojik yetkinlik, iletişim becerisi, araştırma becerisi kazanma	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8
	Kişisel	Duygusal gelişim, eleştirel düşünme, sorumluluk sahibi olmak, farklı bakış açılarını görme	K1, K2, K3, K4, K5, K8
	Mesleki	Mesleki gelişim	K2, K6, K4, K8
Gelecek kaygısı	İş edinme	Atanamama (geçim)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8
		Mesleğe hazır hissetmeme	K3
İmaj	Toplumsal	Önemi anlayamamış, değer verilmiyor	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8
	Mesleki	Atanamayan öğretmenlik branşı, boş bölüm	K1, K2, K3, K4, K6,
Nitelik	Kişilik özellikleri	Dışa dönük, özümseyen, duyarlı, sosyal, iletişim becerisi gelişmiş	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K6, K8
		İdealist	K3, K4, K5, K6

TEMA	ALT TEMA	KOD	KİŞİ
		Otoriter, baskın	K6
	Mesleki yeterlilik	Mesleki bilgi ve beceriye sahip olma	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
		Puan kriteri, mezuna kalmama isteği	K1, K2, K5, K7
Tercih sebebi	Dışsal faktörler	İyi bir bölüm, eğitim fakültesi olması,	K5, K2, K7
		Aile isteği	K4, K6, K7, K8
	İçsel faktörler	Karaktere uygunluk, öğretmenlik mesleğine ilgi, sosyal bilim dallarına yakınlık	K3, K6, K7, K8

Tablo 2’deki veriler görüşme yapılan 8 kişiden 5’inin SB aidiyetinin yüksek olduğunu ve SB ile özdeşim kurduklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılar; alanı sevmeleri, alana ilgi duymaları ve yüksek öğrenim yaşantıları sebebiyle kendilerini bölüme ait hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda K1; “Lisans eğitimimde gördüğüm derslerdeki kazanımlarım olsun, hocalarım olsun onlar da bana bir şeyler kattı. Onlara bakıp işte ben de bunlar gibi olacağım diyebiliyorum yani o yüzden seviyorum bölümü.” K6, “Ben bu bölümü okumaya başlamadan önce de zaten çevremde sende tam öğretmen tipi var gibi yorumlar alıyordum. Hani bunların etkisiyle evet birazcık daha öğretmenliğe uygun olduğumu düşünüyordum... Alanı seviyorum kendimi bu bölüme ait hissediyorum.”, K7 ise “Kendimi bu mesleğe ait hissediyorum. Çünkü öğrencileri seviyorum...” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra K3, K4, K6 ise aslında hayalleri olan bu mesleğe hazır olmadıklarını nitelikli bir öğretmen olma konusunda kaygı duyduklarını dile getirmişlerdir. Örneğin K8 bu konudaki kaygılarını “Ait hissediyorum diyebilirim ama hani beşe kadar bir derece belirlersek üç noktasındayım diyebilirim. Hani o da şöyle biraz daha belki kendimi geliştirip daha yaş olarak büyük bir kitleye öğretmen olarak hitap etmek istiyorum açıkçası.” şeklinde ifade etmiştir. Bu durum alana aidiyetle yetkinlik arasında bir ilişki olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların bir kısmı (K4, K5, K8) SB’yi vicdanlı, vatansever, değerlerine önem veren bir nesil yetiştirmek için önemli bir ders olarak anlamlandırmışlardır. K8, bu anlamlandırmayı “Mustafa Kemal Atatürk’ün de söylediği gibi yeni nesiller bizim eserimiz olacak. Bu yüzden yeni bir nesil yaratma yolunda önemli bir meslek olarak görüyorum öğretmenliği ve bunun yanında da yeni nesli vicdanlı vatansever ve değerlerine önem veren bir nesil olarak yetiştirmek için bu mesleği açıkçası önemli görüyorum diyebilirim.” şeklinde ifade etmiştir. K2, K3, K7 SB’nin akademik yetkinlik, geçmiş ve kültür öğrenimi açısından yarar sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda K3 “Hem eğitim bilimleri olarak hem de SB dersi olarak daha çok SB gördük yani Türkiye’nin coğrafyası, beşerî ve siyasi coğrafya daha çok öğreniyoruz bunları. Tarih konusuna daha derinden giriyoruz. Bu benim genel kültürümü artırıyor ve daha çok araştırma isteğimi artırıyor.” K4, “Kültürlerin aktarılmasında öğrencilere değerlerin aktarılmasında bana yani gelecekte bir çocuğum olduğunda onu nasıl yetiştireceğim konusunda bile çok büyük bir bilgi hazinesine sahip olduğumu düşünüyorum.” K5 ise “Sosyalci olarak bu bölümde okumak sorumluklarımı öğrenmem iyi bir vatandaş olmam ve iyi vatandaşlar yetiştirmem açısından beni mutlu ediyor.” şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadelere dayanarak SB’nin akademik gelişim ve kültürel farkındalık sağlamak açılarından önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 2’de sunulan bulgulara göre katılımcılar SB eğitimi sürecindeki akademik kazanımları; akademik gelişim, pedagojik yetkinlik, iletişim becerisi, araştırma becerisi kazanmak olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki örnek ifadeleri; K1, “SB alanında mesleki olarak kendimde geliştirmek istediğim beceriler var. Harita okuryazarlığı, iletişim, hukuk okuryazarlığı bu tür becerileri daha kazanmadığımı düşünüyorum.”, K2 “Harita okuryazarlığı becerimi geliştirmek isterim. Çünkü biz coğrafya dersleri alıyoruz ve tarih okuryazarlığı. Zaten benim tarihe çok ilgim var.” ve K4 “Pedagojik olarak olabilir. Çünkü online eğitimden geçtiğimiz için 1. sınıfta çok fazla pedagojik dersler vardı ve alan olarak kendimi çok iyi geliştirmek istiyorum.” Ben öğrenci bir soru sorduğunda bunu ayrıntılarıyla cevap vermek istiyorum.”, K3, K4, K5, K8 kişisel kazanımı; duygusal gelişim, eleştirel düşünme, sorumluluk sahibi olmak, farklı bakış açılarını edinme olarak ifade ederken K2, K6, K4, K8 ise mesleki kazanımı; mesleki gelişim becerilerinde eksiklikleri olduğu konusunda ifade etmişlerdir. Örneğin K2 “Bu bölümde okuma birazcık daha böyle hani zaten var olan bilgimiz var lise eğitiminde ama üniversitedeki bu bölümü okuma amacım kendimi birazcık daha bazı konularda geliştirmek birazcık daha pişirmek istiyorum.” K6 “Ben aslında birazcık daha bilgi konusunda eksik olduğumu düşünüyorum işte alan derslerinde eksik olduğumu

düşünüyorum. Örneğin işte tarih coğrafya gibi derslerde biraz eksikliğimin olduğunu düşünüyorum.” diyerek SB eğitimi sürecinde geliştirmeyi yönleri vurgulamıştır.

Elde edilen bulgular; katılımcıların tamamı öğretmen atanmasında sıkıntı yaşandığı için maddi kaygı taşıdıkları, KPSS ve mülakat gibi seçme sınavlarının kaygılarını artırdığı yönünde gelecek kaygılarının olduğunu gösteriyor. K2 “bölümümüzdeki öğretmen alımı çok düşük hatta bu bölümü okurken herkesin “atanması yok ne yapacaksın?” gibi söylemleri kaygı düzeyimi artırdı.” K6 “Geleceğe yönelik kaygım çoğu bu bölümde okuyan arkadaşım gibi meslek sahibi olmak. Ama tabii ki de için de bulunduğum durum pek iç açıcı gözüküyor şahsen atanabilecek miyim atanamayacak mıyım gibi sorular var kafamda.” K7 “Geleceğe yönelik kaygılarım var çünkü SB öğretmenliği ataması çok az, çok düşük. Ben sevdiğim şeyleri yapmak istiyorum.” K3 ise mesleğe hazır hissetmediğini bunun kaygısını taşıdığını dile getirmiştir.

Tablo 2’deki bulgular, katılımcıların SB’nin toplumsal imajının “değer görmeyen önemsiz bir ders” olduğu konusunda hemfikir olduklarına işaret etmektedir. Bu konuda K3, “SB dersi toplumda çok önemsenmiyor. Hatta milli eğitim tarafından da çok önemsenmiyor.”, K8” SB dersine gereken önemin verilmediğini düşünüyorum gerek müfredat olarak gerek toplumsal açıdan.” şeklinde görüş bildirmişler. K1, K2, K3, K4, K6 SB’yi toplumun gözüyle değerlendirdikleri ve SB’yi matematik Türkçe dersi gibi önemli görmedikleri boş gereksiz bir ders, atanamayan öğretmenlik olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Örneğin K1, bu konudaki düşüncelerini “Toplumda aslında atanamayan öğretmenlik yani boş bölüm olarak bakılıyor. Tabii ki bu insanın okurken çok etkiliyor insanı.” şeklinde ifade ederek alanın toplumsal imajına dikkat çekmiştir.

Tablo 2’deki bulgular, katılımcıların SB öğretmenlerinin dışa dönük, özümseyen, duyarlı, sosyal, iletişimi güçlü niteliklerin SB öğretmeninde olması gereken nitelikler olarak benimsediklerine işaret etmektedir. K2 “Bence pozitif bir öğretmen yani böyle dışa dönük enerjisi yüksek bir öğretmen örnek davranışlarıyla hem çocukları hem de velileri etkileyebileceğini düşünüyorum.” K4 “Dışa dönük bir öğretmenin bence daha nitelikli bir öğretmen olacağını düşünüyorum. Dışa dönük duyumsayan özümseyen daha çok sosyal bir öğretmen. İşte çevresinde sadece sınıf içinde değil sınıf dışında da sosyal girişken bir öğretmen. Aktif yaratan bir öğretmen olması.” Bulgular K3, K4, K5, K6 öğretmen adaylarının SB öğretmenin idealist (saygılı, dürüst, lider, kendine güvenen, hoş görülmesi) olması gerektiği görüşünde oldukları söylenebilir. Katılımcıların büyük kısmı SB yeterliliklerini mesleki bilgi ve beceriye (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme...) sahip olması açısından hemfikirler. Örneğin; K6 “Zaten SB dersi farklı olarak çok sorgulamayı düşünmeyi gerektiren bir ders. O yüzden sorgulamak istemeyen ya da işte bir şeyleri direkt olarak kabul eden bir insan için çok uygun bir meslek olduğunu düşünmüyorum sosyal bilgiler öğretmenliğinin.” K7 “Bence bilgiye hâkim olmalı SB dersini çok iyi bilmeli ve öğrenciye aktarmalı. Aksi takdirde öğrenciye dersi sevdirmiyor, ilgi duymuyor dersi sevdiğin her şey öğretmendir. SB öğretmeni de hem enerjik hem bilgili hem de donanımlı biri olmalı.”

Katılımcıların, öğretmenlik mesleğini tercih etme sebeplerinin iki ana kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler “içsel faktörler” (sevmek, haz almak, ilgisini çekmek, karaktere uygunluk) ve “dışsal faktörler” (çevre, ekonomik güç, puan kriteri, mezuna kalmama isteği, iyi bir bölüm...) olarak adlandırılmıştır. İçsel ve dışsal faktörlerle ilgili örnek ifadeler: K1 “Bölümü seçmemde aslında isteklerim daha ön plandaydı. Çünkü öğretmen olmayı zaten çok istiyordum. Aslında istediğin bir bölüm değildi. Puanım yetmediği için bu bölümü seçmek mecburiyetinde kaldım. Çünkü mezuna kalmıştım bir sene ve bir sene daha mezuna kalmak istemediğim için ve puanım da buna yettiği için bu bölümü seçtim.” K5 “Sözel bölümlerde de en iyi eğitim fakülteleridir ve yine SB öğretmenliği tarih ve coğrafya öğretmenliklerine göre daha iyi bir bölüm olması ve daha düşük puan olduğu için seçmeme sebep oldu.” K7 “Öncelikli nedenim puanımın buraya tutmuş olması sıralamam SB öğretmenliğine yetiyordu diğer nedense SB dersini sevdiğim için seçtim. SB dersini sevdiğim için alanındaki dersleri sevdiğim için ilgim olduğu için seçtim o şekilde çok güzel...” K6 “Bölümü seçmemde aslında isteklerim daha ön plandaydı. Çünkü öğretmen olmayı zaten çok istiyordum. Bunu daha böyle karakterime yakın görüyordum. O yüzden puanım da yetince isteyerek geldim bu bölüme.” K8 “Bu bölümü seçmemdeki asıl amaç öğretmenlik mesleğini her zaman benimsemiştim. Yeni şeyler öğrenmeyi de severim öğretmeyi de severim ve meraklıyım o yüzden açıkçası bu mesleği seçtim diyebilirim. Tercihler arasında öğretmenlik olarak tarih coğrafya ve edebiyat diğerine göre SB daha çok ilgimi çekti diyebilirim.” Bu ifadelerden yola çıkarak katılımcıların bölümü seçme nedenlerinde dışsal faktörlerin ağır bastığı söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

SB öğretmen adaylarının SB aidiyetleri ve SB ile ilgili düşüncelerinin incelendiği bu çalışmada katılımcıların, sosyal bilgiler aidiyetlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların aidiyet kurmalarının temelinde, alana ilgi duyma ve yüksek öğrenim sürecindeki olumlu deneyimlerin yattığı

düşünülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı ifade edilebilir. Örneğin Akhan ve Mert (2021), son sınıf öğretmen adaylarının sosyal bilgilere yönelik görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, katılımcıların meslek hayatına yönelik kaygı duymalarına karşın, sosyal bilgileri sevdikleri için tercih ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Katılımcıların, kaygı duymalarına karşın alanı tercih etmeleri aidiyet duygularının yüksek olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Bu açıdan sonuçların araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü ifade edilebilir. Doğan ve Baloğlu Uğur SB öğretmen ve öğretmen adaylarının genel anlamda branşlarına yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonucun mevcut araştırmayla öğretmen adayları yönünden örtüştüğünü söylemek mümkün olsa da örneklem seçimleri farklı olduğu için öğretmenler yönünden bir karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Ayrıca daha geniş bir örneklem grubundan nicel olarak toplanan verilerin çalışma verilerinin desteklemesi anlamlı görülebilir.

Katılımcıların SB dersini vicdanlı, vatansever, değerlerine önem veren bir nesil yetiştirmek için önemli bir ders olarak gördükleri ve SB eğitimlerinde; akademik gelişim, pedagojik yetkinlik, iletişim becerisi, araştırma becerisi kazandıkları tespit edilmiştir. Buna karşın katılımcıların, atanma sorunu nedeniyle gelecek kaygısı yaşadığı ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ve mülakat gibi sınavlarının kaygılarını artırdığını işaret etmektedir.

Öğretmen adaylarının ikilem duymalarına karşın alanı önemli bulmaları ve alana karşı olumlu tutum geliştirmeleri sonucu önceki çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir (Akhan, 2015; Akhan ve Mert, 2021). Mevcut araştırmayla büyük ölçüde benzer sonuçlara ulaşan Akhan ve Mert (2021), çalışmalarında SB öğretmen adaylarının mesleğe atanma kaygısı taşımalarına karşın, adayların alanı severek tercih ettikleri ve geleceğe dair büyük beklentileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Taş (2012), çalışmasında SB öğretmen adaylarının alanı sevindikleri yönünde kanıtlar sunarken; Recepoğlu ve İbret (2019) de SB öğretmen adaylarıyla yürüttükleri bir çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarının yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Yaylak (2019), SB öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yüksek düzeyde olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna varmıştır. Bu çalışmalar örneklem, yöntem ve problem durumu açısından mevcut çalışmadan farklı olmalarına karşın, çalışmaların SB öğretmen adaylarının kaygı duymalarına karşın alana yönelmeleri, alan yönelik motivasyon ve olumlu tutum geliştirmeleri gibi sonuçların, mevcut çalışmayı destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar göz önüne alındığında SB dersinin önemi ve öğrencilerin kazanımları, alana bağlılıklarını güçlendiren; mesleğe atanamama kaygısı motivasyon kaybı oluşturan faktörler olarak ön plana çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, katılımcıların öğretmenlik mesleğini tercihini etkileyen faktörler olarak; içsel (sevmek, haz almak, ilgisini çekmek, karaktere uygunluk) ve dışsal motivasyonların (çevre, ekonomik güç, puan kriteri, mezuna kalmama isteği) ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu tespitin önceki çalışmaları destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Örneğin Tünkler (2021), öğretmen adaylarının mesleğe ait değer algılarının içsel değer yönelimli olduğu ve SB öğretmen adaylarının öğretmenliği kariyer mesleği olarak tercih nedenlerinde; sosyalleşme, içsel kariyer ve sosyal yararın ön plana çıktığı sonuçlarına ulaşmıştır. Bu sonuçlar çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte olmasına karşın, araştırmanın odağı dolayısıyla, tercih nedenlerinde içsel mi dışsal mı faktörlerin daha etkili olduğu konusunda yargıda bulunmanın zorluğunu belirtmekte yarar görülmektedir. Ayrıca bu sonucun SB öğretmen adaylarının genel olarak branşa ve öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum içerisinde oldukları yönünde kanıt sunan araştırmalarla (Doğan ve Baloğlu Uğurlu, 2017; Dönmez & Uslu, 2013; Karatekin, Merey & Keçe, 2015; Recepoğlu ve İbret, 2019; Yaylak, 2019) kısmen örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada SB öğretmen adaylarında; SB'nin toplumsal imajının olumsuz olduğu ve değer verilmeyen önemsiz bir ders olarak görüldüğü kanısının yaygın olduğu yönünde kanıtlara ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Örneğin Akhan ve Mert (2021), SB öğretmen adaylarının, alana önyargılı yaklaşıldığı ve alanın ciddiye alınmadığı dolayısıyla da gereken değer verilmediğini düşünmelerine karşın SB dersinin önemini anlaşılması ve gereken değer verilmesini umut ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, SB'nin doğası gereği sözel bir ders olması ve sınırlı düzeyde atanma imkanına sahip bir branş olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Araştırmada, katılımcıların alana aidiyetlerinin yüksek olduğu, SB mesleğine yönelik olumlu duygular besledikleri ve toplum içerisinde SB'nin yeterince değer görmediği ve mesleğe başlama konusunda kaygı duydukları sonuçlarına da ulaşılmıştır. Ayrıca adayların atanma sıkıntısı nedeniyle tedirgin oldukları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle; sosyal bilgiler eğitiminin önemini ve gerekliliğini açıklayan çalışmaların, ilgili eğitim sırasında öğretmen adaylarına sunulması, SB öğretmeni yetiştiren kurumların kontenjanları ihtiyaç ve atama sonuçlarına göre belirlenmesi ve eğitim fakültelerinde adayların kaygılarını azaltacak çalışma ve etkinliklere yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler lisans programı üzerine düşünceler. *The journal of Academic Social Science Studies*, 5(1), s. 1-16. doi:<https://doi.org/10.38015/sbyy.772107>
- Akhan, N., & Mert , H. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler alanına yönelik görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*. 5(1), 5-16. doi:10.38015/sbyy.772107
- Aydın, M., & Özer, N. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki coşku düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(16), s. 1-15. <https://doi.org/10.29129/inujse.891980>
- Baloğlu Uğurlu, N., & Doğan, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ve akademisyenlerinin tartışmalı konuların öğretimi ile ilgili görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 219-237.
- Başçıftçı, F., Yanpınar, O., & Ergül, O. (2012). Öğretmen adaylarının değer yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1-13.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Bindak, R. (2005). İlköğretim öğrencileri için matematik kaygı ölçeği. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 17(2), 442-448.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks,. CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakmak, Z., Taşkiran, C., & Arıkan, İ. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile sınıf yönetimi öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(1), 207-224.
- Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004, Ocak). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Millî Eğitim Dergisi*, (162).
- Dikmen, M., Tuncer, M., & Şimşek, M. (2018). Öğrenme stilleri ile öğrenmeye yönelik tutum arasındaki ilişki. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 388-400. doi:<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2456>
- Dönmez, C., & Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Eysenbach, G., & Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *Bmj*, 324(7337), 573-577.
- Karatekin, K., Meray, Z., & Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 72-96.
- Keller, M. M., Woolfolk Hoy, A. E., Goetz, T., & Frenzel, A. C. (2016). Teacher enthusiasm: reviewing and redefining a complex construct. *Educational Psychology Review*, 28, 743-769. <https://doi.org/10.1007/s10648-015-9354-y>.
- Merriam, S.B. (1998) *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass Publishers, San Francisco.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Pesen, C., & Oda Kudu, A. (2005). Öğretmen adaylarının yetenek ve ilgileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Recepoğlu, S., & İbret, Ü. (2019, Mart). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarının incelenmesi. *Tarih Kültür Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 320-331. doi:<https://doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1894>
- Stake, R. (1995). *The ard of case study researc*. Thousand Oaks: Sage.
- Tavşancıl E., & Arslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Terzi, A. R., & Tezci, E. (2007). Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 52, 593-614.
- Tünkler, V. (2021, Ağustos). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 581-594.
- Yaylak, E. (2019). Türkiye'de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 25-40.
- Yıldırım, A., & Şimşek , H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.